

14 - C-124.

M. BARLET
BIBLIOTEKA
122
55D
SHKODER

HAMID GJYLBEGAJ

Agimi i Filozofis

Mbretneshës Hyri Shah...!

*Mjer kush ndinë se tepër pson,
Qyshë m'at ditë qi, aj, ka lé;
Pse çdo gjâ e bukur shkon,
Tu' i çilë n'zëmër nji plagë f're...*

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

TIRANË
Shtypshkronja „Gutenberg” 1933

-124

891-983-1

S $\frac{122}{551}$

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

2873662

HAMID GJYLBEGAJ

№ 6848

Agimi i Filozofis

II-2-71

Mbretneshës Hyri Shah...!

*Mjer kush ndinë se tepër pson,
Qyshë m'at ditë qi, aj, ka lé;
Pse çdo gjâ e bukur shkon,
Tu' i çilë n' zëmër një plagë t' ré.*

TIRANË

Shtypshkronja „Gutenberg” 1933

SHKODER (2018)

Ribotimi pa lëje është i ndaluem.

**BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)**

Parathânja

Atdheu e gjuha âsht kombi mbâr,
Mëndimi e fjala kur t'jetë shqiptâr
Se fjala e jeta lidhen kulâr
Njêna me tjetren gjallnîn kanë mvâr!

Si fjalën cup ashtû punen pâr,
E bânë parimi qi âsht i pa-ndâr,
Pra, atdhetari s' do t'jetë kusâr,
Se përndryshe, aj, del vetë trathtâr!...

Vrejtja

Kështû flet logjika,
Kur m'arsye t'jetë pika;
Pse gjepra e qepra,
S'janë si njêna tjetra;
N'daç me ndêjë, pra, shtrëmtë,
E me falun drejtë,
Fajin s'e kanë êntë,
E ka mjeshtri vetë!...

Shkodër, 1-IV-1933

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Agimi i Filozofisë

Filozofija, ka lé prej një shqetsimi tepër të natyrshëm e tepër serioz: është vepra e punueme e mëndes njerzore që gjithmonë gjindet e tron-ditun, e, shpesh herë e merzitun përpara problemit të jetës edhe të vdekjes.

Mëndja e se të cillit nieri merret me përpilimin e hipotezeve, çka veç se, sa më fort t' i afrohen realitetit këta hipoteze, aq më shumë është fitimi nder veprime!

Filozofi ka ket ndryshim prej njerzve të tjerë, se, hipoteza e tij është më e arsyeshme, më e harmonishme, e sidomos Botpushtuese.

Një nieri, i cilli, tue pasë mrritun në një shkallë të naltë mëndore, kû, s' mund t' a pengojnë nevojët e ulta të jetës; prej kah, ai — me një vengim të gjanë — përfshinë krejt rruzullimin, mund t' a shohë Gjithsinë në harmoni të plotë me dritën e ndergjegjes së vet; ky, pra, është poemi në më të bukurin kuptim hyjnuer!....

Me marrë vesht se rruzullimi, i cilaqun në trajten e pajtueshme me shllimet e ndergjegjës s' onë; jep një kuptim; e, bashkë me këtë, me dijtë se, me gjithë që jena të vogël, edhe na bëmë pjesë — si një grimcë, por, e domosdoshme — në jetën e vijueshme të rruzullimit, kjo, vërteton

madhnin e prestigjin t' onë moral. Ky zëll i gzueshëm ditunije, është një shije aq hyjnore sa, një besim i shejtë që lenë nëpër frymzim e virtytshëm të sajën, mund të na bënë të lumtun ndër të gjitha travajët e mjerueshme të jetës; e na jep një guxim fisnik në mbrojtje të së drejtës e të së vërtetës, edhe mund të na shtyjë, ndër flije tejët të madhnueshme, deri në ngadhnjim t'amshuem!...

Po, por, filozofija - kur s'ka të bënë me atë shqetsimin e kujdesimit që përban fillin e saj, s'është e mundun të përftojë një besim kso dore; se atëhera, kjo, ja bëhet një lojë sallonesh, ose një shkëmbim fjalësh të kota të çashtjeve mashtruese; për çka kishte me u qujtun „Skolastikë“.

Mirëpo, e drejta s'është as njëna, as tjetra prej tyre; se pse, Filozofija e vërtetë është një dritë e shkëlqyeshme që, nëpër shtigje t'vishtra të dijes, e, nëpër caktime të megjeve t'urtis, na mëson se si me veprue më mirë, se sa me mëndue më kthillët, e se deri kû me u ngjitur më nëltë, për me e shijuemun bukuri e pambarueme; bashkë me këte, na bënë disi me e dallue edhe Shkencën prej Feje në një mënyrë të pajtueshme me arsyen e Besimit njerzuer!...

Pra, Filozofija, është një pasqyrë jete që duhet të na ndihmojë për me rrënue gjallë në shoqni sa më të lumtun!...

Vallja Popullore e Filozofisë Shqiptare

Shëntimi e bukurija,
Shtrëmnimi e drejtësija,
Mjerimi edhe Lumnija,
Pse janë një, si ky Zotnija:
„Ali - hoxha, hoxh - alija”
S’e pranon Filozofija,
As Shkenca, as Theologija,
As arsyeja, as vetdija,
Lum Popi, e Bektashija!...
Hypnotizma e Magjija,
Prrallë Oraklesh nga Grekija,
Rrobe t’ vjetra nga Persija,
Qi janë strukë kndej kah Shqipnija,
Gjanë e gjatë flet Historija,
Si n’ formë t’ fesë bâhesh mashnija:
„Okultizma e Sorcjerija”
Kinse ishin, kto, Shëjtnija,
E Profitve, mrekullija,
E Sunduesve, mshelësija,
E Lajmtarve, Përendija...

Me ngadhnjim, por, t’ Kristianizmit,
Ju vuen bazat moralizmit,
Agoj drita ideale,
U plotësue vepra morale;

U mujtë deka mâ e mnershme,
U zhdukë n' botë robnija e hershme;
Veç me ngjarje t' Arjanizmit,
Orthodhoks t' Protistanizmit;
Ju çil shtegu edhe Islamizmit,
Thue se u hap dija reale,
Morri detë e fushë e male;
Përparoj gjithkund njerzija,
Dalkadalë u zgjue Gjithsija,
Dhe shqiptari ç' me ditë t' sotçme,
Nuk beson mâ n' prralla t' motçme;
Besa e tij do t' jetë Drejtsija,
Si virtyti edhe dija;
Pse virtyti i vërtetë,
Kur as gjâ mângut mos t' ketë,
Asht fuqija e shoqnís n' jetë!...

Pra, kush t' ketë virtyt e dije,
Me njetë msim qi, veç, ka hije,
Del fitues me punë urtije,
Tri zân-maret i vën n' fije;
Pa dhunue idenë „Lirije”
Pa përdorë mjeshttrinë „Magjië”
Për me u bâm buka një millit,
S'ka nevojë për ndihmë një t' ktillit;
Pse, kû, ndritë fort rrezja e dillit,
Shduket terri krejt një fillit...!

Por, me fjalë, e kshillë, e vepra,
T' ngjitna naltë nder maje t' epra,
Kû liriya e ndergjegjës s'onë,
T' sigurohet përgjithmonë;
Edhe kshtû e drejta e nierit,
Me 'i kulturë kryqzue prej hirit,
T' gzojnë kunorën e Empirit!...

Filozofija e Rrëfimit e vërteta është e mirë!

— Mbas Boileau —

Mos shit ç'a s'kë

Mos u shtin ç'a s'je!...

E vërteta është e mirë,
Bukuri mbí të nuk ka;
Ajo vetëm, veç, ká hirë,
Jèt e dashtun pa jada!...

E vërteta duhet t' shpallet,
Siç është vedin t' a diftojë,
Deri n' prallë t' poetve t' njallet,
Përgjithvënd rrâjë t' lshojë!...

A e sheh njetë nieri t' ngratë,
Qi prej tjerve, aj, dëbohet,
Hiqet m' anash si krah-thatë,
E prej teje kurr s' largohet?...

Ky i mjerë, mjaftë don me xânë,
S' është pa mend e pa kuptim;
Por, ka lé i plogtë e i randë,
Edhe i hidhtë n' punë e n' veprim!

Nonse don me kenë i shpejtë,
Sa mâ i shkathtë e mâ i pelqyeshëm,
Por, e gzon një ligjë i drejtë,
I nevojshëm e i arsyeshëm!...

Pse mâ n' fund s' është e pelqyeme,
Si kur t' jeshë mos m'u rrëfye;
Thjeshtësia e papërlyeme,
Është e bukur për çdo sye!...

Krejt e kândshme është m' një fëmijë,
Qi prej djepit sa ka pshtue;
Fjala e thjeshtë e pa mashtrë
Kûr, aj, merr me e bisedue!...

Pra, shtirsija është pa shije,
Sa e mjeshtueme mâ e merzitçme!
Si godija e pa hije,
Kurdoherë e neveritçme!...

Por, natyra është e vertetë,
Ajo ndihet sa mâ parë!
Prandej çmohet kûdo n' jetë,
I lakmon gjithë bota marë!

Nji shpirtë hidhtë si kùr ka lé,
A' i pelqyeshem n' trajtë të vet!
Si t' jeshë „t' prùemin” n' àsht se e ké,
Thjeshtësín tànde paraqet!...

Asht m' u thànë pa kurrnji tjetër,
As nji sênd s' shtjen mà mërzi;
Çka pa-dija vlen mà tepër,
Se nji dije me madhshti!...

Do persritë se àsht e mirë:
Mbi t' vërtetë bukurí s' ká;
Ajo vetem, veç, ká hirë,
Jèt e dashtun pa jadá!...

Filozofija e Martesës

— I kushtohet Hyri Shahit —

*Das kreuz allein wär' nicht so schwer,
Wenn das böse weib nicht darauf wär'!*

Dashtunija â 'i fuqí,
Qi prej synit n' zëmër rrjedhë;
Bukurija si magji,
Arsyen nierit shpejtë i a vjedhë!

Shpresa àsht, veç, nji ngushllim,
Qi i ndihmon robit për jetë;
Besa àsht nji rregullim,
Qi na jep ndergjegja vetë...!

Mjer kush ndinë se tepër pson,
Qyshë m' at ditë qi, aj, ka lé!
Pse çdo gjâ e bukur shkon,
Tu' i çilë n' zemër nji plagë t' ré!

I plaguemi n' vedi lshue,
Prej furijet kah falisë;
Fillon s' parit me gabue,
Faj' e mkate me qendisë.

Ktû e ka fillin gabimi,
Qi dhenë n' Eden ka përlye,
T' cillin sot e vuen njerzimi,
Per detyrë qi merr me krye!

Prej nevojët e prej ûnit,
I del gjâma si nji t' vdekmit,
Krishti e bajti kryqen drûnit,
Po i martuemi e banë hekrit!

Por, me i kthym shpinen detyrës,
Qi i përket të tanë njerzisë;
Asht i ngratë „Fryti i natyrës”
E mizuer para shoqnisë!...

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Faji i Adamit

Vet-me-vedi flet shtrigulja,
Ferrës, thotë, i merret lulja;
Por, martesë, ka ngatrrës,
Ne u martosh, mos u pëndosh,
Se i martuemi, i zezuemi,
Nusja n' shtëpi, djepi n' sergji,
Fëmija tuj u rritë, shtëpija tuj u shitë!

POPULLI

Nonse ferra s' është e bukur,
Gjithnji lulja e saj i vlen!
Ç' është e bukur, s' është e bukur,
Asht e bukur, ç' na pelqen! . . .

—
Rrëhet nieri, veç, ka' i hera,
Kur m' nji punë s' ka dije t' plotë;
Drandofille me shumë ferra,
Asht martesë ne këtë botë!

—
Po, por, sa mos t' jetë sprovuëmun,
S' na terhjek, kjo, vretjen në;
Prandej robi ka me psuëmun,
Keq e mirë çka t' bëjnë mbi dhë . . . !

BIBLIOTEKË PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Punuesi Fituesi, Prituesi Damuesi

Pvet një qind vetë,
E bân si të dijshtë vetë,
Se visarin ke me e gjetë!
Por, diç e të keshë
O, dis e mos të jeshë . . .

Nieri i urtë e ka lânë fjalë,
Puna e mirë bâhet kadalë,
Fillin mbarë kur t' xânë pa u tallë,
Vjen tuj u rritë e tuj u ngjallë! . . .

Edhe kshtû mbas ktij vijimit
Me djersë t' ballit e zell punimit,
Vullndet forti, zot durimit,
Aj i a mrrinë n' kulmit t' qellimit!

N' daç me dalë, pra, faqe bardhë,
Me e kalue jetën pa mardhë,
Pa u koritë, pa kurrnji ngardhë,
Pun's rreth mirë duhesh me i ardhë . . .!

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Fjalë Gazmore

— Shoqi shoqit —
Me t' shá i keqi
Si me t' hângër dreqi;
Por, aj, qi ndillë keq
Gjenë halë n' perpeq !

Sy-leshi sy-leshin tirrë,
Pse s' i hinë arsyëja n' krye;
I verbuemi t' verbin birrë,
Kah nuk shef as pak me sye!

Gjyma e mijsë, por, âsht pesqind,
Ne mos daltë, veç, tash tepron!
Kujdes vedit mos i shtin,
Se kurgjâ, ti, nuk fiton ! . . .

Qesha qeshë e gazi gaz,
Puna shpejtë kshtu përparon:
Qep e shkep, e mbush e shpraz,
Derë nji ditë qi tash mbaron ! . . .

N' daç me e marrë vesht ket t' vërtetë,
Shiqoj, pem' s frytin qi qet:
Kur ty t' flasin puna vetë,
At' herë, t' thotë: t' falemi me shndet ! . . .

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Vallja e Kcimit

Humi vëna e rakija,

Duel n'shesh rrëna e trathtija!

Shokë e shoqe donë kujtue,
Ne mos shpesh ka 'i herë né rrallë;
N' varg e n' vallë me lodrue,
Sa me e majtun shoqin gjallë!

Çou, na e merr, ti, zojë, nji valle,
Merrna vallen bukurí,
Si e lypë kcimi n' shoqí;
Merrna vallen me haré,
Si e do tash mosha e ré;
N' kjofsh e ré, o, braf ne kamë!
N' kjofsh vjettrue hiq errshqanë,
Mos e lén vallen pa e xânë;
Madje venë, e vashë, e valle,
T' gjitha lypen nder kto zalle,
Për me shfrymun ofsh 'e malle,
Për me kjamun derd e halle! . . .

Vasha e ré, e vena e vjetër,
T' ritë e nierit e përshtetë;
Herë me 'i kângë, e herë me 'i tjetër,
Nji defrim janë për ket jetë! . . .

Idem . . .

Pra, kush t' duen me e gzuemun jeten,
T' sgiedhin venën m' të vjetren,
T' marrin vashën m' t' vërteten,
T' i shijojnë si njenën tjetren!

Idem

Tragjedia Popullore Martesa e Ali Begut

Ra myhyri në kuvënd-e!
Vall ku do t' bâhet eheng-e?
Ne u martoftë, o, Ali Begu,
Ali Begu Stamolli-e,
Thërret Bosnje Rumeli-e,
Stamollen për derë unji-e,
Thonë se i meten dy spahi-e;
Dy spahi, dy gurçanli-e,
Ato janë anmiqtë e tij-e:
Birojmë murin me synji-e....!
Ali Begu ne qerdek-e,
Po i thërret nânë locja e vet-e:
Ali, bîr, bjer shehadete...!
Se njishtu ka kenë kismete;
Ali, bîr, a t' lodhi vasha?
Besa, nânë, vasha s' më lodhi!
Dy pluma n' krahnor m' i hodhi!...
Ali, bîr, a t' lodhi gjumi?
Besa, nânë, s' më lodhi gjumi!
Dy pluma n' krahnor m' i vunë!...
U ul vasha në hali-e,
Hoq alltun e hoq ixhi-e,
Vûni futë, vunë shami-e,
Për Ali Begun, djalë të ri-e!...

POPULLI

SHKËRIMET
BARDHË
S
49298

**BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)**

Çmimi 1 Lekë

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

14-